

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Westerkwartier
T.a.v.
Postbus 100
9350AC Leek

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

Onze referentie
160017

Olonummer
5323933

Bijlagen
0

Datum 28 oktober 2020
Betreft Wabo advies omgevingsvergunning rijksmonument

Gegevens beschermd(e) monument(en)

Naam
Adres Allersmaweg 54
Postcode/plaats 9891TD Ezinge
Gemeente/provincie Westerkwartier; Groningen;
Monumentnummer 510818

Geacht college,

Op 25 augustus 2020 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 2.26, tweede lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in samenhang met artikel 6.4, eerste lid onder a, van het Besluit omgevingsrecht (Bor). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning te verlenen met daaraan verbonden de volgende voorschriften:

- het overleggen van een kleurhistorisch onderzoek / verkenning door een specialistisch bedrijf op basis van URL 2004 Historisch schilderwerk van de Stichting ERM;
- het overleggen van een materiaal- en bouwsporenonderzoek door een specialistisch bedrijf als aanvulling op het kleuronderzoek, voor de twee schouwtjes (èn hun bovenmantels) in de woonkamer;

en de uitkomsten daarvan met de RCE te bespreken voordat definitieve keuzen voor de kleuren in- en exterieur èn voor de materialen en afwerkingen van de schouwtjes (met bovenmantels) worden gemaakt.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan betreft het herbestemmen, intern wijzigen, restaureren, herstellen van de fundering en verduurzamen van de boerderij Allersmaheerd.

Aanvullende waardestellende informatie van belang voor de beoordeling van het plan:

De boerderij Allersmaheerd ('schuur met voorbehuizing') uit 1938 is van groot cultuurhistorisch belang als een zeldzame, jonge boerderij die gebouwd is 'onder architectuur' in de stijl van de Groninger variant van de Amsterdamse School - stijl. Het ontwerp is van het voor Groningen belangrijke architectenbureau Reitsema - Nienhuis. Willem Reitsema (1885 - 1963) is bekend wegens zijn ontwerpen in de Groningse variant van de Amsterdamse School-stijl. Een aantal van zijn werken is beschermd als rijksmonument. In de jaren 1937-1947 werkte hij samen met compagnon Harm Nienhuis.

De boerderij werd gebouwd in opdracht van de heer F. Hoolsema in 1938. Het mag op zich als bijzonder worden beschouwd dat een boerderij onder architectuur werd gebouwd. Ook bijzonder is de volledig oorspronkelijke staat waarin de boerderij zich nog steeds bevindt. Dit valt op te maken uit een vergelijking van de huidige toestand met de originele tekeningen en bestek uit 1938, waarin het ontwerp, de materialisering en uitvoering tot in detail beschreven staan.

Motivering

Over het plan is lang en intensief gesproken. Op 11 november 2019 (zaaknummer 124110) adviseerde ik u om de vergunning niet te verlenen. Ik benoemde de benodigde aanpassingen in zowel het plan als het proces, die tot een positief advies konden leiden. Ik ben bijzonder verheugd dat we, door een gezamenlijke inspanning van alle betrokkenen en toevoeging van specialistische kennis, dit punt hebben bereikt. Een bijzondere waardering spreek ik daarbij uit naar het geduld van de initiatiefnemers.

Door ontworpen op basisuitgangspunten:

Ik stond al positief tegenover de basisuitgangspunten van het plan, die ik heb benoemd in mijn advies van 11 november 2019. In grote lijnen betreft dit het behoud van de structuur en herkenbaarheid van het woongedeelte en schuurgedeelte van boerderij, waarbij een groot deel van de schuur in stand blijft. Op deze basisuitgangspunten is nu door ontworpen op een wijze die ik zeer waardeer.

Aanvullende stukken:

In de door mij gevraagde aanvullende stukken zoals bestektekeningen, de schriftelijke beknopte toelichting op het plan en de technische omschrijving zijn de ontwerpkeuzen helder inzichtelijk gemaakt. Het blijkt dat de herbestemming en vernieuwing hand in hand gaat met een restauratieve aanpak. Positief is het hergebruik van materialen, gedeeltelijk herstel van onderdelen waar dat mogelijk is en het behoud of terugbrengen van onderdelen met hoge monumentale waarden, deels op basis van het originele bestek (voegwerk, venster boven de voordeur, achterdeur met boeiboord, lichtstraat).

De constructieve berekeningen en sonderingsgegevens geven een antwoord op de vraag naar onderbouwing van de keuzen voor een nieuwe betonvloer met palen

onder alleen de (oude en nieuwe) woongedeelten. Ik constateer dat dit technisch haalbaar is zonder risico op scheurvorming en zettingsproblemen tussen de verschillende delen van de boerderij. Wel ik adviseer ik om de beknopte toelichting en technische omschrijving op dit onderdeel aan te vullen of daarin een verwijzing op te nemen naar de constructieve berekeningen en metingen.

Woonhuis:

Zeer positief is de aanpassing op het plan waarbij niet alleen de bijzondere schouwtjes in de woon- en eetkamer, maar ook de originele schuifdeur en de twee originele deuren naar de gang op hun oorspronkelijke positie behouden blijven. Ook de historische schouw in de keuken wordt behouden (met een aanpassing vanwege de verbreding van de keuken), waar deze aanvankelijk zou verdwijnen. Verplaatsing van het historische aanrecht naar de nieuwe bijkeuken maakte al deel uit van het eerste plan en is bijzonder toe te juichen. Ik wijs hierbij wel op het belang van behoud van de originele pomp (al dan niet functioneel).

Ik kan instemmen met het afbreken en weer opbouwen van de muren in het woonhuis, wat noodzakelijk is vanwege storten van de nieuwe fundering / betonvloer. Ik adviseer echter met klem om zeer zorgvuldig om te gaan met het inpakken van de in situ te behouden onderdelen zoals de zeer waardevolle schouwtjes (in hun geheel inclusief de bovenmantels) en keukenschouw. Idem dito de te demonteren en hergebruiken originele schuifdeur en overige binnendeuren, de trap, het aanrecht en de pomp.

Met betrekking tot het granito aanrechtblad merk ik op dat dit wordt benoemd in het originele bestek (p. 5 'een granito gootsteen en blad'). Ik kan niet met zekerheid meegaan in de veronderstelling in de beknopte toelichting dat het aanrechtblad van een jongere datum is. Indien technisch mogelijk adviseer ik daarom te kiezen voor restauratief herstel in plaats van vervanging.

Kleur- en materiaalonderzoek

Gezien het grote belang van kleur in de voor Groninger typerende Amsterdamse School-architectuur adviseer ik met klem om nader onderzoek naar de kleuren in zowel in- als exterieur te laten doen en wel door een specialistisch bedrijf op basis van URL 2004 van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg. Het aangeleverde verkennend kleuronderzoek d.d. 14-10-2010 is te beperkt en voldoet niet aan die richtlijn. Wel blijkt al dat er sprake is geweest van bijzondere en kenmerkende kleuren (bv de wsch. blauwe keukenkastjes), wat de noodzaak van nader onderzoek onderstreept. Ik adviseer om dit als voorschrift in de vergunning op te nemen.

Voor het woonhuis adviseer ik bovendien om voor de schouwtjes naast kleur-, ook materiaal- en bouwsporenonderzoek (van de schouwen en de bovenmantels) te laten verrichten door een specialistische partij. Ik adviseer om dit als voorschrift in de vergunning op te nemen.

Behalve het feit dat kleur juist in deze bouwperiode een onlosmakelijk onderdeel van het ontwerp uitmaakt, is kleuronderzoek van extra groot belang omdat onderdelen gedemonteerd en muren verwijderd gaan worden. Op bepaalde onderdelen is het doen van onderzoek straks niet meer mogelijk. Voor de waardevolle schouwtjes is het binnen het plan nu niet de bedoeling om

aanpassingen te doen, noch deze te verplaatsen. Desalniettemin is dit het moment om te onderzoeken hoe de schouwen qua materiaal en kleur in oorsprong waren bedoeld, hoe ze in de praktijk zijn uitgevoerd en wat er aan sporen van afwerkingen te vinden is. In het originele bestek wordt op p. 4 gesproken over de materialisering en kleurstelling van de schoorsteenmantels en bovenmantels en de detaillering van e.e.a.. Een vergelijking met het bestek en onderzoek naar de werkelijk uitvoering is van belang.

De timing van dit onderzoek, voordat aan de demontage van onderdelen en slopen en opbouwen van muren wordt begonnen, is bovendien cruciaal: het mag niet gebeuren dat onverhoopt en door gebrek aan kennis, per ongeluk sloop van waardevolle onderdelen of bouwsporen plaats vindt. In de toekomst kan de opgedane kennis bijdragen aan een eventuele wens tot restauratief herstel. Juist vanwege de subsidiemogelijkheden is er nu een mogelijkheid om de kosten van een dergelijk specialistisch onderzoek te compenseren.

Wellicht ten overvloede merk ik op dat het kaal halen van hout niet noodzakelijk en niet gangbaar is bij historisch schilderwerk. Ik adviseer dan ook om dit niet te doen en verwijs ik naar de URL's voor schilderwerk van de Stichting ERM.

Na uitvoering van de diverse onderzoeken, ga ik graag in gesprek over de uitkomsten. Wellicht dat die (op onderdelen) toch nog tot andere kleur- en materiaalkeuzen van houtwerk en schouwtjes kunnen leiden.

Wasplaats versmallen

Ik hecht grote waarde aan behoud van de kenmerkende driedeling woonhuis, wasplaats en schuur en adviseerde negatief op het verplaatsen van de muur bij de keuken. Ik heb echter ook aangegeven open te staan voor een nadere onderbouwing en 'wisselgeld'. In het totaalplan worden nu meer historisch waardevolle monumentale onderdelen op hun oorspronkelijke positie behouden. Dit, in samenhang met de helder geformuleerde onderbouwing uit oogpunt van gebruik en bouwtechnische staat, maakt dat ik het verplaatsen van de binnenmuur van de wasplaats ten behoeve van vergroting van de keuken nu kan accepteren. Positief is ook dat uit de beknopte toelichting op het restauratieplan en uit de technische omschrijving blijkt dat dit zoveel als mogelijk met de originele steen en in de originele kleurstelling zal gebeuren.

Schuur:

Zeer positief is de keuze voor restauratief herstel van de linker gevel van de schuur in tegenstelling tot de aanvankelijke wens tot sloop en nieuwbouw daarvan.

Positief is ook de gemaakte keuze voor herstel van de historische lichtstraat ter plaatse van de koestal, waar de uitbreiding van het woongedeelte met enkele vertrekken en een zijgang zal plaats vinden. Ik sta positief tegenover de wijze van detaillering van de lichtstraat zoals deze blijkt uit de technische omschrijving en aangeleverde (detail)tekeningen. De oplossing combineert de historische uitstraling op basis van het originele bestek, met de noodzakelijke aanpassingen aan hedendaags gebruik. Ik attendeer u op de al per email d.d. 10-9-2020 (11.55 uur) aan u doorgegeven mogelijke oplossingen met betrekking tot het schoonhouden van de lichtstraat en bouwfysische aspecten met betrekking tot isolatie.

Tot slot wil ik nogmaals benadrukken dat ik erg verheugd ben over de uitkomst van dit proces. Ik zie uit naar de uitvoering van het plan.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift en tekeningen

Graag wijs ik u erop dat u op grond van het Bor verplicht bent een afschrift van het ontwerpbesluit en van de beschikking, beide met bijbehorende stukken, op te sturen naar de minister van OCW, via het Omgevingsloket online of omgevingsvergunning@cultureelerfgoed.nl.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

adviseur architectuurhistorie